O zemi
Tam a Jinde
Dagmar Lhotová

Tam
a
Jinde

O zemi Tam a Jinde

Neuvěřitelná dobrodružství Týny a Tyldy,
Alžběty Mocné, černoknížete a jejich přátel i nepřátel

Dagmar Lhotová

Dagmar Lhotová
O zemi Tam a Jinde

Vydání této knihy podpořilo Ministerstvo kultury České republiky

© Dagmar Lhotová, 2012
Illustrations © Jiří Fixl, 2012

ISBN 978-80-7511-171-5

Ilustrace Jiří Fixl
Redakce Lenka Fukalová
Obálka, s použitím ilustrací Jiřího Fixla, Jindřich Hoch
E-kniha purehtml.cz
Vydalo nakladatelství VOLVOX GLOBATOR, Štítného 16, 130 00 Praha 3,
celkově jako svou 988. publikaci
Vytiskl PB tisk Příbram, s. r. o.
Vydání první Praha 2012

Adresa knihkupectví VOLVOX GLOBATOR:

Štítného 16,130 00 Praha 3-Žižkov

TATÍNEK ANTONÍN SE ROZHODUJE, JAK BY MĚL SVÝM DĚTEM VYSVĚTLIT, PROČ ZAHŘMĚLO...

V horách nad Velkým návrším se ozvalo hlasité zaburácení. Bylo to slyšet až v obci Závětří, v Dolním dole, v zemi Jinde. Dokonce se maličko zachvělo nevelké stavení, které stálo jako jedno z prvních na samém kraji málo obydlené čtvrti. V zahradě za domem s trávníkem hustě pokrytém květy kopretiny řimbaby, se všechny stvoly a stonky

rozhýbaly a málem ohnuly až k zemi. Když se znovu narovnaly, nastal v celé krajině opět klid, jak se na Závětří sluší a patří.

„Co to bylo?“ podivil se Antonek, jinak také střídavě nazývaný a oslovovaný jako Tonda, Toník, Tondrle, Tonásek, Tonek a podobně. Podíval se přitom na maminku Marii, která si nebyla jistá, jestli se jedná o docela obyčejnou bouřku nebo je tu možné jiné vysvětlení. A právě proto, že si nebyla jistá, mlčela.

Tatínek Antonín neměl rád, když se děti nechávaly dlouho bez odpovědi, zkrátka když se na něco musely ptát dvakrát. Pospíšil si tedy s vyjasněním nezvyklé situace. Víc než o vyjasnění šlo však především o pokus nějak Toníka uchlácholit. Tatínek děti chlácholil rád.

„Není třeba se něčeho obávat,“ zvolil tedy pro začátek nejvíce zklidňující větu a stejně tak hodlal pokračovat: „Ne, nezahřmělo, ani nespadla žádná hora a nesesula se lavina. To jenom Alžběta Mocná Hřímalová nahlas kýchla. Ona umí kýchat jako nikdo. Jakmile se do toho dá, může se i skála někdy pohnout. A vzápětí vrací stejnou ozvěnu. Proto jsme právě slyšeli z Velkého návrší nad námi tolik rachotu a hřímotu. Nic to není, jen klid!“ Tatínek Antonín se velice podivil nad tím, co říká, přesto se neopravil, a dál pokračoval v podivném vysvětlování:

„Alžběta Mocná, která vládne v zemi Tam, nejspíš právě dostala pořádnou rýmu, jestli vás to zajímá...“

A obrátil se přitom především na maminku, která vypadala přesně jako někdo, kdo pochybuje o každém jeho slovu.

„Jistěže nás to zajímá,“ řekla skoro přísně, „ale věřit takovým pohádkám nemusíme. Nevím, proč Toníka tolik balamutíš. Jakápak země Tam? Nikdy jsem o ní neslyšela. Ani o žádné Alžbětě.“

Také Antonek o nich neslyšel, ale přispěchal tatínkovi na pomoc. Nemohl připustit nejmenší pochybnost o tom, že by snad země Tam byla nějaká vymyšlenost. Pokud se tatínek o té zemi zmínil, jistě nějaká taková je.

Vtom vběhla do pokoje Mařinka, Toníkova mladší sestra. Probudila se před chvilkou z odpoledního spánku, když ji vyrušilo záhadné

burácení a hřímání. Jen minutu rozvažovala, jestli se má polekat a rozplakat – nebo jestli se má podívat z okna a přesvědčit se, co se venku děje. Jako obyčejně zvítězila u ní zvědavost. A když vzápětí zaslechla, co ve vedlejší místnosti povídá tatínek, okamžitě přispěchala, aby se zajímala o zemi Tam, stejně jako její bratr. Maminka Marie zůstala se svými pochybnostmi o neznámém území a panovnici Alžbětě docela osamocená a začalo jí to vadit.

„Možná bych se i já ráda něco nového a zajímavého dozvěděla, připustila nakonec a tak se přidala k ostatním.

Tatínka to potěšilo. Především však všechny upozornil, že jeho povídání bude dlouhé, protože se málo slovy vyjadřovat neumí. To byl celý on, tak tatínka Antonína všichni v rodině znali a vůbec jim to nevadilo. Mařinka proto s napjetím očekávala příběh, který bude, jak se hned vyjádřila, natahovací a dozajista neskončí ani do večera.

„To tedy opravdu ne," ujistil ji tatínek. „Bude totiž na pokračování. A právě jsem se rozhodl – víte pro přehled a pořádek, že každou důležitou část tohoto rozmanitého vyprávění o Tam... a konečně i o Jinde, kterého se většina událostí také týká, schovám pod ten nejsprávnější klobouk... tedy jinak vysvětleno: vymyslím pro ni nějaký název. Tedy úplně nejjednodušeji pověděno, rozdělím vše do mnoha delších i kratších kapitol a také..."

Tatínek se ještě chvíli zamotával do slov všelijakého vysvětlování a předlouhých vět, až ho děti raději přerušily a oznámily, že všechno chápou a všemu rozumějí a nemohou se už dočkat slibovaného a pozoruhodného příběhu. Jeho začátek, tedy jeho první kapitolu, nazval tatínek docela prostě a jednoduše:

Tam
Jinde

SEZNÁMENÍ S NEZNÁMOU ZEMÍ

Velká většina krajiny Tam měla a má stálé a teplé počasí a proto se Alžběta Mocná obléká do lehounkých volných hábitů, které jí velice sluší. Panovnickou čelenku nenosí stále, raději si nasazuje slaměné klobouky a pro případ velkého vedra si už opatřila i několik vějířů. Chladná noc ci náhlé ofouknutí větrem Alžbětě nikdy nepřivodí rýmu, zato je jisté co jí škodí a provokuje k mocnému kýchání. Jsou to různé pyly některých kvetoucích trav a keřů. Panovnice Alžběta se všech nevhodných rostlin na své zahradě zbavuje rok co rok, ale co je to platné, když rok co rok přiletí nad její sídlo Černokníže Humbuk a zrádný pyl vždycky znovu rozeseje.

Humbuk nemá Alžbětu rád, Alžběty si neváží, Alžbětě závidí a škodí. Chtěl by být na Alžbětině místě a přijmout jméno Mocný. Přeje si nosit na krku zlatou rolničku, což je vedle čelenky druhý panovnický znak pro vládce celé země Tam. Ale i kdyby Humbuk někdy náhodou nad Alžbětou vyhrál a vzal jí moc, vládnout by neuměl. Neuměl by to dobře.

Humbuk bydlí od pradávna v neútulném zámečku mezi Tmavým jezerem a Temným lesem. Libuje si v šeru a stínu. I jeho jednání je takové – tedy, kdo by se chtěl vyjádřit jinak, řekl by nejspíš: Humbuk si přátele nehledá a nepřátele raději nepočítá. Černokníže má kromě panovnice Alžběty Mocné Hřímalové nejvíc nerad království Krásný Květ. Sousedí s jeho pozemkem a toho času vněm vládne král Přičinlivý třetí s královnou Pečlivou. Humbuka se vždycky obávali a kvůli němu jim přibylo pár vrásek na cele a mnoho vlasů zbělelo. Neudělal jim nikdy nic dobrého. Takového souseda aby pohledal!

Přesto v království Krásný Květ vládne vždycky jas a barev je tu k nedopoětání, zatímco v Humbukově Černozemi je všechno naopak. V temně modrém lese roste u kdejaké cesty plazivý pýr, který by každého příchozího nejraději lapil za nohu a svázal mu i ruce. Pěkné přivítání!

Humbuk si své území dobře střeží. V jeho službách je odedávna moucha Číhalka s mimořádně velkýma slídivýma očima. Ostražitost je jí vlastní. To ovšem není všechno. V blátivých mokřinách rašelinišť se daří rostlině zvané Ďáblík, na pohled sice výjimečně hezké, ale silně jedovaté. Slouží tu jako past. Nepatrný dotek může pro příchozího znamenat zkázu. A kdyby všechno z těchto nástrah vyšlo naprázdno a zbloudilého pocestného nezadrželo, jistě by ho zastavil Jazourek lepkavý, který se všude rozmnožil na velkých plochách. Vykukuje ze země jako nějaký ohavný uslintaný jazýček a čeká na kořist. Rád by zbrzdil každý krok přicházejícího zvědavce. Čeká však zatím marně.

Za Humbukem nikdo nechodí a zajít na návštěvu nehodlá. Nikdo se rád nepohybuje ani v bezprostřední blízkosti Černozemě, nechce do ní vůbec nahlédnout. Černokníže neví, jestli je rád, jestli mu to vadí nebo vyhovuje. Přemýšlí o tom někdy u snídaně na verandě svého polorozpadlého zámečku při popíjení tmavě modrého čaje z přezrálých borůvek. Přemýšlet o nanicovatých věcech je hloupé zaměstnání. A přemýšlet o potměšilostech je nebezpečné zaměstnání. Obě si Humbuk oblíbil.

Humbuk nejspíš neví, že docela sám ve svém sídle není. V hloubi sklepa žije ráček Kamenáček a netopýr Hvízdavý a na půdě myš Poula. Jméno si dala sama, protože ráda poulí oči na cokoliv. Pokud Humbuk zjistí jejich přítomnost, bezpochyby někdy využije jejich služeb.

Alžběta Mocná o Černoknížeti a jeho panství často přemýšlí, ale nikdy se nechce mstít. Stále doufá, že Humbuka jednou přejde ta uličnická radost ze hry zvané „rozhazování pylů“ připádlování nad její zahradou. Pádlování proto, že Humbuk na pádle létá a druhým si pomáhá rozrážet vzduch. Jako se na vodě pádlem usměrňuje loď. Někdy používá k létání deštník. Na sklopeném sedí obkročmo a chce-li se snést dolů na zem, slouží mu rozevřené paraple jako padák.

Alžběta má na rozdíl od Černoknížete k cestování krásný kočár se čtyřspřežím, a to už je něco – tedy pro Humbuka něco k závisti. Jenomže panovnice, při vší skromnosti, bez kočáru nemůže být, to je jisté. Alžbětě by bezpochyby stačilo i létající paraplíčko, ale takovou libůstku si dovolit nemůže. Panování má své zákony.

Dokud si Alžběta myslela a doufala, že ji chce Humbuk jenom pozlobit, mávla nad tím pokaždé rukou nebo poslala Černoknížeti dopis s výzvou: Přelety nad sídlem Mocné zakázány! a podobně. Když se však stále nic nelepšilo, konečně se rozhněvala a při jednom svém hromovém kýchnutí prohlásila.

„Jak já k tomu přijdu, abych se trápila rýmou z hloupých pylů, které mi Černokníže nad zahradou rozprašuje. Vždyť kýchání mne zdržuje od panovnických povinností, což je ke škodě celé zemi Tam. Nevím, proč bych se měla zdržovat ošetřováním svého nosu a ztrácet tak čas, který mi nikdo nenahradí. Nehledíc k tomu, že při kýchání v rychlém sledu vždycky tolik slzím, což je velice hloupý pocit. Já slzím nerada. Panovnice slzet nemá. Leda dojetím."

„Jsem opravdu potěšený, že jste si uvědomila, o co tu jde," řekl na to tehdy okázale Alžbětin stařičký sluha zvaný Robert. „Humbuk vás už nesmí trápit. Opravdu vítám, že přistupujete na onu holou skutečnost, že by měl být potrestán. Čekala jste na odvetu zbytečně dlouho!"

„Máte pravdu, milý Roberte," souhlasila Alžběta Mocná, ale větu už nedokončila. Kýchla znovu tak strašně a tak mocně, že se sluha musel přidržet nejbližšího keře, aby neulétl. A v dálce se hory otřásly.

„Musím okamžitě domů. Než zničím půlku své říše," zanaříkala panovnice a nechala se odvést do komnaty s velkou pohodlnou postelí, stálou teplotou a příjemným přítmím. V případě, že by zůstala venku, mohlo to mít opravdu nedozírné následky. Tentokrát si kýchla dvěstěkrát v několika minutách. Kdyby se to nesnažila utlumit únikem nejen pod střechu, ale navíc pod pořádně silnou přikrývku, nejspíš by svůj palác zbořila.

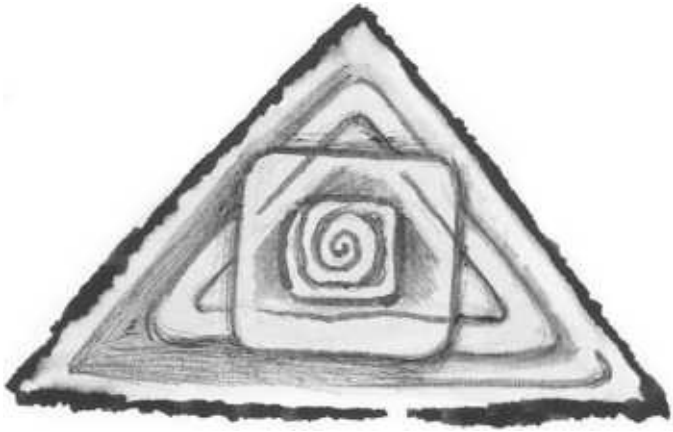

O NĚKTERÝCH DŮLEŽITÝCH ZMĚNÁCH V ZEMI TAM

Starý sluha Robert uvařil Alžbětě zvláštní čaj bez špetky vůně.

Nepřinesl ho v malém pozlaceném koflíku hodným panovnice, ale v největším ucháči, který v kuchyni našel. Alžběta pak mohla nad hrnkem dlouho vdechovat léčivou páru, dokud čaj nevychladl. To byl dobrý recept. A osvědčený. V případě dalšího neodbytného šimrání, kterým při rýmě trpí nosní sliznice, byla panovnice odhodlaná zmáčknout si dvěma prsty svůj půvabný nos, bez ohledu na to, že jí zčervená ještě víc než stačil dosud.

„Obyvatelé mojí země jsou důležitější než moje krása," ujišťovala se. „Nemohou přece kvůli nějakému kýchnutí přijít o střechu nad hlavou." Nakonec Roberta ještě požádala o tucet velkých kapesníků s krásně vyšitým monogramem AMH a dopřála si odpočinek. Nikdo ji neměl rušit.

Rýma je sice běžná nemoc, ale přijímat návštěvy v takovém stavu se určitě nehodí. Takže Alžběta zůstala několik dnů za staženými záclonami a nepřijímala. Pro někoho je nejspíš směšné pomyšlení, že by rýma mohla ohrozit běh světa či nastolit v nějaké zemi jiný pořádek – ovšem stalo se to. V Tam. Ne sice doslova a do písmene, jak se říkává, jedno však bylo jisté: tentokrát Alžbětina rýma zapříčinila velké změny a zmatky, které nikdo nečekal a nepředpokládal.

Z předešlého vyprávění je zřejmé, že Alžběta byla dobrá panovnice a své hrozivé příjmení Hřímalová dostala a přijala teprve s mimořádným kýchnutím. V Tam vládla Mocná podle několika zásad a zákonů, které si sama určila a zapsala do notesu: Budu se rozhlížet, o všechno zajímat a poučím se.

Milovala pořádek a o každém pohybu ve své zemi chtěla vědět. K

tomu si vybírala spolehlivé zvědy, kteří jí za čerstva důležité události oznamovali. Sloužili jí věrně.

Alžběta měla jednu libůstku. Ve volných chvílích se věnovala ráda svému zevnějšku. Velice důkladně. Zrcadla a krabice s líčidly, masti a mastičky, hřebeny a kartáče byly nezbytným vybavením její velkoskříně. Stejně tak jako zásuvek v několika komodách. Trocha ješitnosti a chuť líbit se však nebylo na závadu panování, které zvládala většinou bez potíží. Byla přece chytrá a dobrota jí nechyběla.

V zemi Tam se dobro a zlo střídalo jako v každém pohádkovém světě, kde žijí potměšilí kouzelníci i chrabří chasníci, stateční princové a smutné princezny, skřeti v bažinách, ale i hodní skřítci ve štolách pod zemí, křehké víly i mohutní obři. Nebo také draci či zlatí ptáci a konečně i tak důležité osoby jako jsou kmotřičky – sudičky. Ty, které spřádají lidské osudy, jako se na kolovratu spřádá hrubá nit.

V zemi Tam chodily ke kolébkám novorozeňátek i na křtiny sudičky Faustýna a Matylda. Ta první věštila a přinášela štěstí, zato Matylda byla nelaskavá a vymýšlela si spoustu záludností, jen aby zlou věštbou každému popletla hlavu a zavdala příčinu k obavám.

Faustýna a Matylda byly rodné sestry, a přece každá jiná. Putovaly zemí stále spolu, dovedly se nadnášet i vznášet, když bylo třeba překonat velké vzdálenosti. Nehnuly se od sebe, ale často si překážely, hádaly se a dohadovaly, zlobily se na sebe, ale jedna bez druhé nemohla být.

Matylda byla na křtinách nevítaný a nezvaný host. Mohlo to být v zámku nebo v podzámčí, v královské komnatě nebo v prosté světnici, všude s ní přicházel neklid. To proto, že nešetřila hloupými předpověďmi, při kterých se někdy i prstem pohrozí a rádo křikne: „Však počkejte, však uvidíte! Nic dobrého vás nečeká.“ V takových domácnostech musela pak zakročit vlídná a přející Faustýna. Byla ochotná lidem pomáhat z všelijaké šlamastyky, přimluvit se tam a tady a mařit Matyldiny nemožné věštby. Držela zkrátka palce dobrým koncům a každému přála štěstí.

Faustýna a Matylda hodně pamatovaly, ale sotva by se rozpomněly,

jak jsou vlastně staré. Méně než tři sta třiatřicet let jim však nemohlo být. Tak byly dlouhověké. Tedy kopuleté.

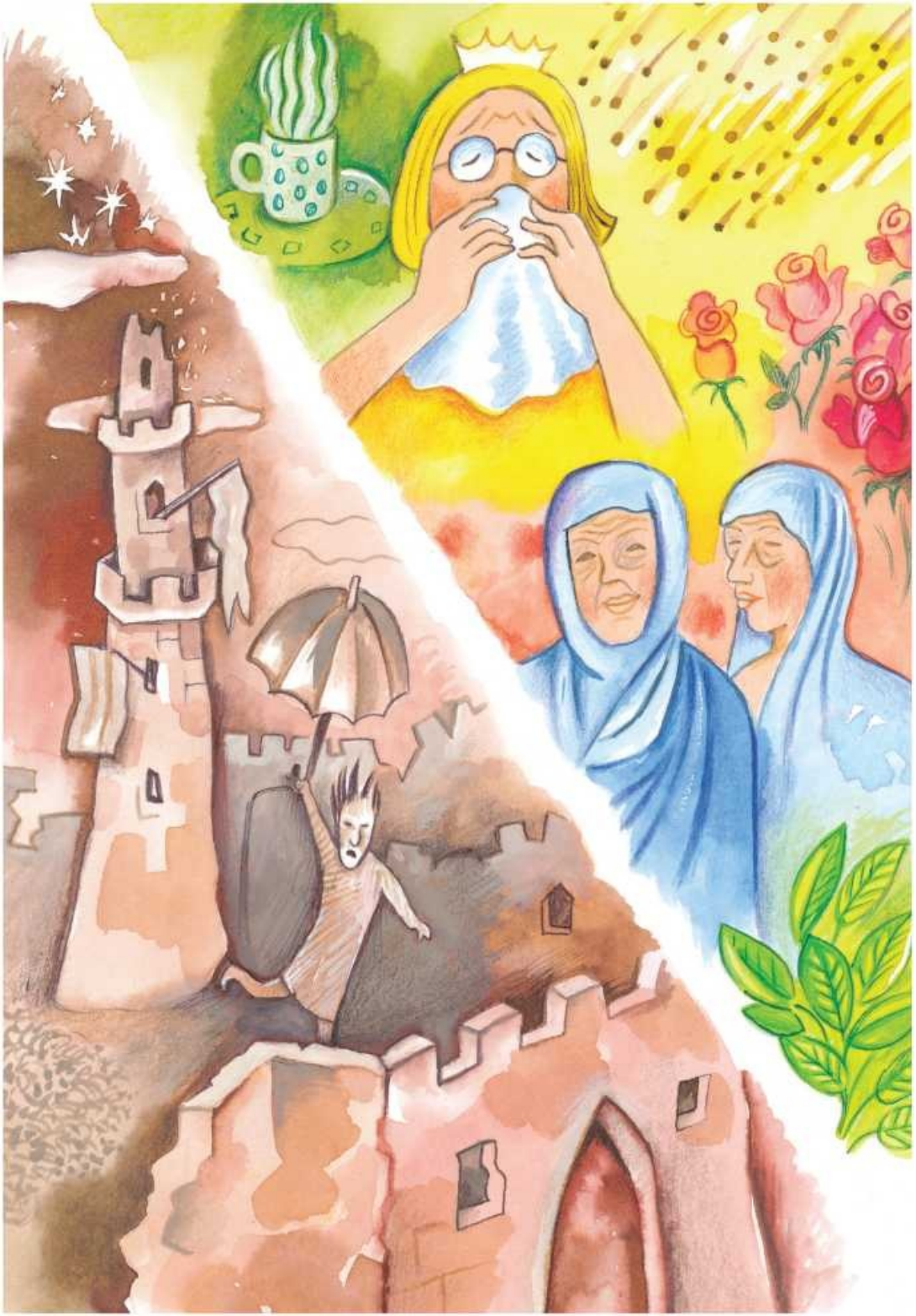

I pohádkové bytosti, byť si pomáhají kouzly a leccos si dovedou ulehčit, mohou se časem natolik unavit, že si náhle řeknou: Sloužily jsme už dost a měly bychom si odpočinout. Taková myšlenka napadla Faustýnu, když jednoho dne stála v jakési světnici nad malovanou kolébkou a poprvé byla v koncích, jak naložit s věštbou. Jindy tak výmluvná nedostala samou únavou z daleké cesty ze sebe ani hlásku. Opravdu potřebovala odpočinek jako sůl. A hned si sestřičce postěžovala:

„Nic naplat, nejspíš si požádám o podporu ve stáří, všechno má své meze a já se náhle cítím jako usychající strom."

Matylda podle svého zvyku nakrčila nos a hvízdla své oblíbené: „Fíííí – jůůůů!" což vždy znamenalo nějaký údiv nebo nespokojenost a obavy. Nebo všechno dohromady.

„Já mám sil ještě habaděj a o žádný klid nestojím," skoro se osopila na Faustýnu. „Miluji křtiny a koláče, kterých je při nich spousta. Ráda se dobře najím a někde přiživím. Ty ani já vařit neumíme a musely bychom se spokojit jen lesními bylinkami. To tedy ne. Ne a ne! Mne nepřemluvíš!" Když jí však jako naschvál louplo v levém i pravém koleni a zatočila se jí hlava, opravila hned své mínění a začala z jiného konce:

„Možná máš pravdu, milá sestřičko. Práce jsme odvedly mnoho a panovnice Alžběta nám snad nic dlužna nezůstane. Vždyť ji známe. Proč by nám nemohla darovat nějakou světničku, stoleček, který se sám prostírá a truhlu s několika předměty, kterým nechybí kouzelná moc. Tvůj nápad je vlastně úžasný. Ani já přesluhovat nechci a bez tebe, milá Faustýno, už vůbec ne. To by mě nebavilo. Víš, musím se ti ostatně k něčemu přiznat. Já jsem nad každou kolébkou říkala a předpovídala ošklivé věci jenom proto, že jsem znala tvoji dobrotu. Zkrátka jsem věděla, že všechno špatné se díky tobě změní, že ty moji věštbu vzápětí napravíš. Tak to bylo a tak to je."

„Moc ráda poslouchám, co mi povídáš," rozradostnila se Faustýna. Potají si však pomyslela, že Matylda nemluví úplnou pravdu a rychle dodala: „Doufám, že na všechno zlo teď docela zapomeneš. Však se ti

to při dobré vůli podaří.“

„Jen se o mne neboj!“ křikla skoro nazlobeně Matylda, ale hned se vzpamatovala.“Chci se opravdu změnit. A změním se, slibuju!“

Bylo to poprvé, co s Faustýnou souhlasila.

Obě kmotřičky pak vyšly tiše ze světnice a zanechaly tam novorozeňátko bez věštby. Popřály mu pro nejbližší chvíle jen dobré spaní a navíc neměly myšlenku.

„Výslužku si neber,“ upozornila sestru Faustýna. „Tentokrát si ji nezasloužíme.“ A spěchala ze stavení.

Měla plnou hlavu plánů, jak naložit s časem, který byl před nimi.Přála si nejen odpočívat, ale zároveň udělat něco neobvyklého i prospěšného.

„Což abychom se vypravily někam hodně daleko, kde nikoho neznáme a nikdo nezná nás? Proč něco takového nezkusit?“

„Kam se chceš trmácet?“ zaprotestovala okamžitě Matylda. „Já už nikam nejdu. Zůstaňme, kde právě jsme. Poprosme v nějakém domku na kraji obce o podnájem. Kdo by mohl odmítnout kmotřičkám-sudičkám jako jsme my dvě? Zvlášť když slíbíme nějaké to kouzlo místo placení nájemného. Nebuď hloupá!“

„Ani nápad,“ řekla přísně Faustýna. „Máme-li něco změnit, musíme i kouzla oželet. Už jsem se rozhodla, už jsem řekla. A jestli nesouhlasíš, budeme se muset rozejít!“

Faustýna věděla, že ji sestra neopustí, proto mohla říkat cokoliv a být i přísná. Matylda se mračila, měla chuť na hádku, ale nechala si ji zajít a nakonec prohlásila:

„Dobře, když chceš někam daleko, tak tedy co nejdál. V Tam jsme žily nejmíň tři sta třiatřicet let, vydejme se tedy do Jinde.“

Spěšně vzala sestru za ruku a vedla ji z obce, kde se jim nepovedly křtiny a kde se rozhodlo něco neuvěřitelného. Obě pak spěchaly z pohádkové země Tam do obyčejného světa v Jinde.